

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКООРІЄНТОВАНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

*Олена Гачук,
методист ДНЗ «Одеський центр
професійно-технічної освіти»,
с.мт. Овідіополь, Одеська область, Україна
<https://orcid.org/0009-0002-4278-4301>*

Анотація. У статті порушується проблема забезпечення екоорієнтованої професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. Розкрито форми організації освітнього процесу. Обґрунтовано сучасні підходи до формування екологічної компетентності майбутніх фахівців.

Ключові слова: екологічна компетентність, «зелені» професії, енергоефективність, викладачі спеціальних дисциплін, екологічні проекти

ENSURING ECO-ORIENTED VOCATIONAL TRAINING OF FUTURE QUALIFIED WORKERS

*Olena Gachuk,
methodist SEI "Odesa Center of
Vocational and Technical Education",
Ovidiopol, Odesa region, Ukraine*

Abstract. The article deals with the problem of ensuring eco-oriented vocational training of future qualified workers. The forms of organization of the educational process are revealed. Modern approaches to the formation of environmental competence of future specialists are substantiated.

Keyword: ecological competence, «green» professions, energy efficiency, teachers on special subjects, ecological projects.

В умовах сьогодення важливим кроком професійної освіти є необхідність врахування в освітньому процесі екологічної складової та забезпечення екоорієнтованої професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року» визначає, що однією зі стратегічних цілей і завдань цієї політики є запровадження екологічної освіти та виховання, усієї просвітницької діяльності – з метою формування в суспільстві екологічних цінностей і підвищення його екологічної свідомості (Закон України, 2019).

Основними завданнями екологічної освіти в системі професійної освіти є формування: екологічних професійних знань, умінь і навичок; екологічного фахового мислення; розуміння екологічних проблем на різних рівнях; екологічної відповідальності на основі професійних знань про екологічні проблеми на виробництві, збереження та захист навколишнього середовища; знань і вмінь, що можуть забезпечити креативний підхід до розв'язання

екологічних проблем на виробництві; формування та усвідомлення необхідності розв'язання екологічних завдань, здатності до багатоаспектної оцінки екологічних проблем (Каленський, 2022).

ДНЗ «Одеський центр професійно-технічної освіти» (далі – ДНЗ ОЦПТО) з точки зору екологічності зосереджений, в основному, на модернізації двох напрямів підготовки: фахівців будівельної галузі та фахівців аграрного сектору.

Актуальним у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників постає проблема шкідливого впливу будівельної галузі на людину та навколишнє середовище, яка потребує упровадження в освітній процес екоорієнтованої професійної підготовки для екологічно спрямованого виховання майбутніх фахівців та формування їхньої екологічної самосвідомості. Оскільки саме внаслідок впливу будівництва на довкілля спостерігається як вилучення так і привнесення в навколишнє середовище потоків речовин, інформації та енергії, що впливають на стійкість екосистем і знижують якість довкілля. Шкідливі впливи випробовують і ґрунти, і повітря, а також поверхневі й підземні води. До того ж, сам процес будівництва несе небезпеку як будівельникам, так і населенню (Кулалаєва, 2016).

Надзвичайно важливими є й екологічні проблеми, які виникають внаслідок бойових дій: порушення екосистем; руйнування екологічно небезпечних промислових об'єктів; погіршення показників питної води; порушення діяльності природоохоронних територій; загроза радіоактивного забруднення. Тому імплементація екологічної освіти у професійну підготовку майбутніх будівельників шляхом застосування екоорієнтованих технологій є важливою й актуальною. У зв'язку з цим, виникає необхідність зміни підходів до господарювання, що потребує оновлення промислового обладнання, впровадження сучасних ресурсозберігаючих та безвідходних технологій і, найголовніше, забезпечення підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців із «зеленим» способом мислення, екологічною та енергоефективною компетентністю.

Екологічна та енергоефективна компетентність внесена до списку загальних компетентностей як інтегративна якість особистості фахівця, що виявляється в здатності вирішувати проблеми і завдання різної складності, які виникають у життєвих ситуаціях і професійній діяльності (Радкевич, 2016).

Для відбудови країни після закінчення війни та подальшого розвитку її економічного потенціалу знадобиться значна кількість кваліфікованих фахівців.

Підготовка кваліфікованих робітників у ДНЗ «Одеський центр професійно-технічної освіти» здійснюється для всіх галузей економіки з 27 професій, спостерігається позитивна тенденція до їх інтегрування. Це дає змогу учням за час навчання опанувати кількома професіями, в тому числі «зеленими».

Педагогічні працівники спільно з роботодавцями розробляють нові підходи до забезпечення екологічних навичок, обговорюючи навчальний план з урахуванням регіональної складової. Однією з головних задач є впровадження в освітній процес екологічної складової до змісту навчальних дисциплін усіх галузей знань.

Формування екологічних знань в інтегрованих професіях забезпечується впровадженням в навчальну програму предметів «Основи енергозбереження та основи енергоменеджменту», «Основи енергоефективності». Також екологічний компонент передбачено у змісті дисциплін професійно-теоретичної підготовки і введено до навчальних предметів «Спеціальна технологія» та «Виробниче навчання», який представлено темами з охорони навколишнього середовища.

В умовах екологізації будівельних професій зростає спрямованість на використання екологічно чистих й енергоефективних будівельних матеріалів на уроках матеріалознавства. Акцент на екологічність робиться й під час проходження короткотермінових курсів для тимчасово переміщених осіб, для осіб з числа незайнятого населення та при стажуванні педагогічних працівників.

В Одеському центрі професійно-технічної освіти створені та плідно працюють навчально-практичні центри (далі – НПЦ) інноваційних технологій для галузей промисловості (будівництво, сільське господарство, автосервіс, зварювання, електромонтер тощо). Наразі 12 НПЦ вже функціонують.

У розвитку навчально-практичних центрів будівельних інноваційних технологій значну роль відіграють зарубіжні та вітчизняні виробничі компанії: «HENKEL Bautechnik Ukraine», «GEBERIT», «KNAUF», «TRIORA», «HERZ Ukraine», «SNIEZKA», «CAPAROL Ukraine», «ESCARO», «POLIMIN» та інші.

Створення навчально-практичних центрів забезпечує обмін досвідом, в тому числі й екологічної спрямованості, а під час виробничого навчання майбутніх фахівців – вивчення екологічно чистих й енергоефективних новітніх матеріалів та впровадження в освітній процес енергозберігаючих «зелених» технологій.

Наприклад, НПЦ «Агротехнології» забезпечує формування екологічної та енергоефективної компетентності здобувачів освіти, вдосконалення їхньої практичної підготовки, упровадження в освітній процес новітніх виробничих екологічних технологій з використанням сучасного аграрного обладнання, інструментів і матеріалів. Від ефективності екологічної освіти та виховання фахівців сільського господарства залежить захист навколишнього середовища від забруднення і руйнування земель, застосування ресурсозберігаючих маловідходних технологій, виробництво екологічно чистої, якісної продукції.

Ураховуючи стратегічне спрямування України на асоціацію з Європейським Союзом, у Стратегії розвитку професійної (професійно-

технічної) освіти Міністерство освіти і науки України передбачає «формування спроможності закладів професійної (професійно-технічної) освіти щодо налагодження міжнародних зв'язків, участі в міжнародних програмах та проєктах задля розвитку інновацій, вивчення й обміну досвідом та успішними практиками» (Пятничук, 2022).

ДНЗ ОЦПТО активно долучається до ініціатив щодо енергозбереження в будівельній та електротехнічній галузі. Так, ми є учасниками пілотного проєкту з впровадження навчальних курсів та навчальних матеріалів за компетентностями у сфері енергоефективності «Професійне навчання з питань енергоефективності в Україні», що реалізується Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH на замовлення урядів Німеччини та Швейцарії. Педагогічні працівники пройшли тренінги «Передові системи термомодернізації будівель і споруд» та «Ізолувальник з термоізоляції» і впроваджують отримані знання в освітній процес.

Заклад освіти бере участь у педагогічному експерименті регіонального рівня з теми: «Забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців електротехнічного профілю в навчально-практичних центрах ЗП(ПТ)О». Сучасні електромонтери мають змогу обслуговувати вітрові, сонячні, біопаливні, малі гідроелектростанції. Створений кластер «Електроімпульс» є діловою платформою для обміну досвідом у сфері енергоефективності та відновлюваної енергетики.

Педагогічний колектив ДНЗ ОЦПТО приймає активну участь у Міжнародному освітньому проєкті GRETA з Європейським фондом навчання (ETF) та Данським технологічним інститутом (DTI). Міжнародні зустрічі присвячені актуальним темам екологізації та енергоефективності, сприяє обміну знаннями, взаємному навчанню та співпраці з метою підтримки розбудови екологічних навичок.

ДНЗ ОЦПТО співпрацює з ГО «SOBERENGO», завдяки цьому здійснюється екологічне виховання у процесі розроблення і впровадження екологічних проєктів:

- Проєкт «Колонада по шляху майбутньої екологічної стежки навколо Дністровського лиману». Екологічна компетентність здійснюється таким чином, щоб надати можливість кожному здобувачу освіти взяти участь у цікавих, обов'язково практичних, природоохоронних заходах. Такі заходи допомагають не тільки підвищити рівень обізнаності в сфері екології та сформуванню власний екологічний світогляд, а й стати лідерами в колективі. Основне завдання проєкту «SOBERENGO»: попередження вимивання водою піщаного берегу Дністровського лиману, створення захищених стійких берегів, пляжів, та в перспективі переходів.

- Проєкт «Живі альтанки». Зелені насадження виступають як структурні елементи, що беруть участь в організації озеленення території. Крім рекреаційної, архітектурно-планувальної, санітарно-гігієнічної та інженерно-захисної функції вони також виконують не менш важливі естетичні, еколого-просвітницькі та навчально-виховні функції. Зелені

насадження використовуються в освітньому процесі здобувачів освіти через пізнання та дбайливе ставлення до природи.

- Проєкт «Створення «живого» мосту через річку Скуртянку з екологічних верб». Даний проєкт має соціальну та екологічну спрямованість, оскільки направлений на покращення та створення комфортних та безпечних умов для пішоходів, запобігання руйнування берегів річки.

- Проєкт «Природне джерело зони відпочинку «Роднічки». Пройнявшись світовим молодіжним лозунгом «У нас немає іншої планети!», здобувачі освіти ДНЗ ОЦПТО вирішили популяризувати екологічну культуру, спонукати людей берегти природу та історичні місця рідної землі. Даний проєкт націлений на облаштування і покращення природного джерела «Роднічки». Реалізація проєкту – це вдале поєднання екологічного вектору та напряму розвитку туризму.

- Проєкт «Всюдихід-очеретник». Автор, розробник, конструктор та випробувач машини Микола Горбан – здобувач освіти з професії «Тракторист». Учасниками випробування були здобувачі освіти Михайло Бугаєнко і Микола Ільїн, які допомагали «ставити на воду» КВ20. За допомогою всюдихода-очеретника КВ20 стане легше і швидше ставити нові саморозростаючі та самонамивні буні-шпунти. Екологи попередньо позитивно оцінили роботу КВ20 і встановлення бун.

Здобувачі освіти виступили з презентаціями в Міністерстві енергетики та захисту довкілля України й отримали схвалення проєктів екоактивістів. Було наголошено, що Мінекоенерго готове співпрацювати та підтримувати ініціативи екоактивістів і участь у природоохоронних заходах учнівської молоді є надзвичайно важливою, а результати екологічних проєктів мають науково-практичну цінність.

Завданням професійно-орієнтованої екологічної освіти є вдосконалення еколого-професійної компетентності фахівців. Як відомо, у галузі екологічної освіти Європейських країн головними вважаються такі завдання:

- забезпечення освіти щодо питань розвитку і збереження довкілля;
- включення концепції охорони та розвитку навколишнього природного середовища в усі програми навчальних закладів;
- забезпечення місцевих громад щодо вирішення проблем охорони довкілля;
- заохочення урядів, навчальних закладів до підготовки кадрів у галузі раціонального використання природного навколишнього середовища;
- залучення здобувачів освіти до регіональних досліджень у сфері екології (Каленський, 2022).

Забезпечення екоорієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців зосереджено на проведенні заходів із відтворення екологічно оптимальних умов життя й діяльності усіх учасників освітнього процесу; участі у природоохоронних заходах; проведенні акцій зі збереження електроенергії, тепла і води, використання сонячної енергії, роздільного збирання побутових відходів, термоізоляції будинків.

Професійна підготовка відіграє важливу роль в екологізації у різних сферах. Зелений вимір варіюється від технічних, екологічних навичок до відповідального використання ресурсів, які є актуальними для різних професій та різних галузей. Екологізація навчальної програми та навчання передбачає адаптацію навчальних дисциплін до концепцій та практик сталого розвитку.

Отже, для реалізації стратегії сталого розвитку та збереження навколишнього середовища необхідно імплементувати екологічну освіту у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників. Тому проблема впровадження екоорієнтованої професійної підготовки в освітній процес є досить важливою і покликана забезпечити формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, підвищення їхнього екологічного виховання та свідомості.

Список посилань

Верховна Рада України. (2019, 28 лютого). *Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року: Закон України.* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> .

Каленський, А. (2022). *Екоорієнтовані педагогічні технології у професійній освіті: зарубіжний та вітчизняний досвід.* https://lib.iitta.gov.ua/731547/1/Каленський%20А.А._тези.pdf

Кулалаєва, Н. (2016). Еко-орієнтовані педагогічні технології у підготовці майбутніх будівельників. У *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Екологічні засади збалансованого регіонального розвитку»*, (с. 50-54). Івано-Франківськ: Симфонія форте.

Радкевич, В. (2016). Екологічна складова професійної освіти в Україні. *Професійно-технічна освіта*, 4, 39-42.

Пятничук, Т. (2022). Екоорієнтована проектна технологія у підготовці майбутніх робітників будівельної галузі в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, 2(25), 74-81.